

ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

Μάθημα Ν071 ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΚΗ ΠΑΙΔΕΙΑ

Υπεύθυνος Μαθήματος: Ευάγγελος Αλμπανίδης, Καθηγητής

Διδάσκουσα: Ελευθερία Μορέλα

Διάλεξη 8^η

Ευ αγωνίζεσθε (fair play), από τη θεωρία στην πράξη

Αποσαφήνιση των όρων

- **Ηθική:** σύνολο αρχών που καθορίζουν την αποδεκτή συμπεριφορά (τι είναι σωστό και τι όχι)
- **Ηθική συμπεριφορά:** η επίδειξη μιας πράξης που κρίνεται σαν σωστή ή λανθασμένη
- **Ηθική ανάπτυξη:** η διαδικασία κατά την οποία ένα άτομο αναπτύσσει την ικανότητα να συμπεριφέρεται ηθικά
(Weinberg & Gould, 1995)
- **Ευ αγωνίζεσθαι (Fair play):** να αγωνίζεσαι με έντιμο τρόπο. Καταδεικνύει τη σημασία της ευγενούς άμιλλας καθώς και την επιδίωξη της υπεροχής με θεμιτούς τρόπους.

Ο αθλητισμός και η ΦΑ
συμβάλλουν στην
ανάπτυξη του ηθικού
χαρακτήρα;

Η ηθική στον Αθλητισμό & την ΦΑ

Ο χαρακτήρας δεν χτίζεται αυτόματα
αλληλεπίδραση ενός συνόλου παραγόντων που υπάρχουν στον αθλητισμό & κοινωνικές αλληλεπιδράσεις στο συγκεκριμένο περιβάλλον (Shields & Bredemeier, 1995)

Αντιφατικά
ευρήματα

Στον αθλητισμό παρατηρείται..

- Ενίσχυση και βελτίωση των ηθικών συμπεριφορών στους αθλητές
- Προαγωγή της ηθικής ανάπτυξης στα παιδιά
- Οδηγεί σε θετικές εμπειρίες οικοδόμησης χαρακτήρα

- Χαμηλά επίπεδα ηθικού διαλογισμού
- Επιδοδοκίμασία επιθετικών πράξεων ως νόμιμες
- Χαμηλά επίπεδα ηθικής λειτουργίας

Η ηθική συμπεριφορά επηρεάζεται από την ηθική ατμόσφαιρα και από το κλίμα παρακίνησης που δημιουργεί ο προπονητής

(for a review see Shields & Bredemeier, 2007)

Θεωρία κοινωνικής μάθησης

(Bandura, 1997)

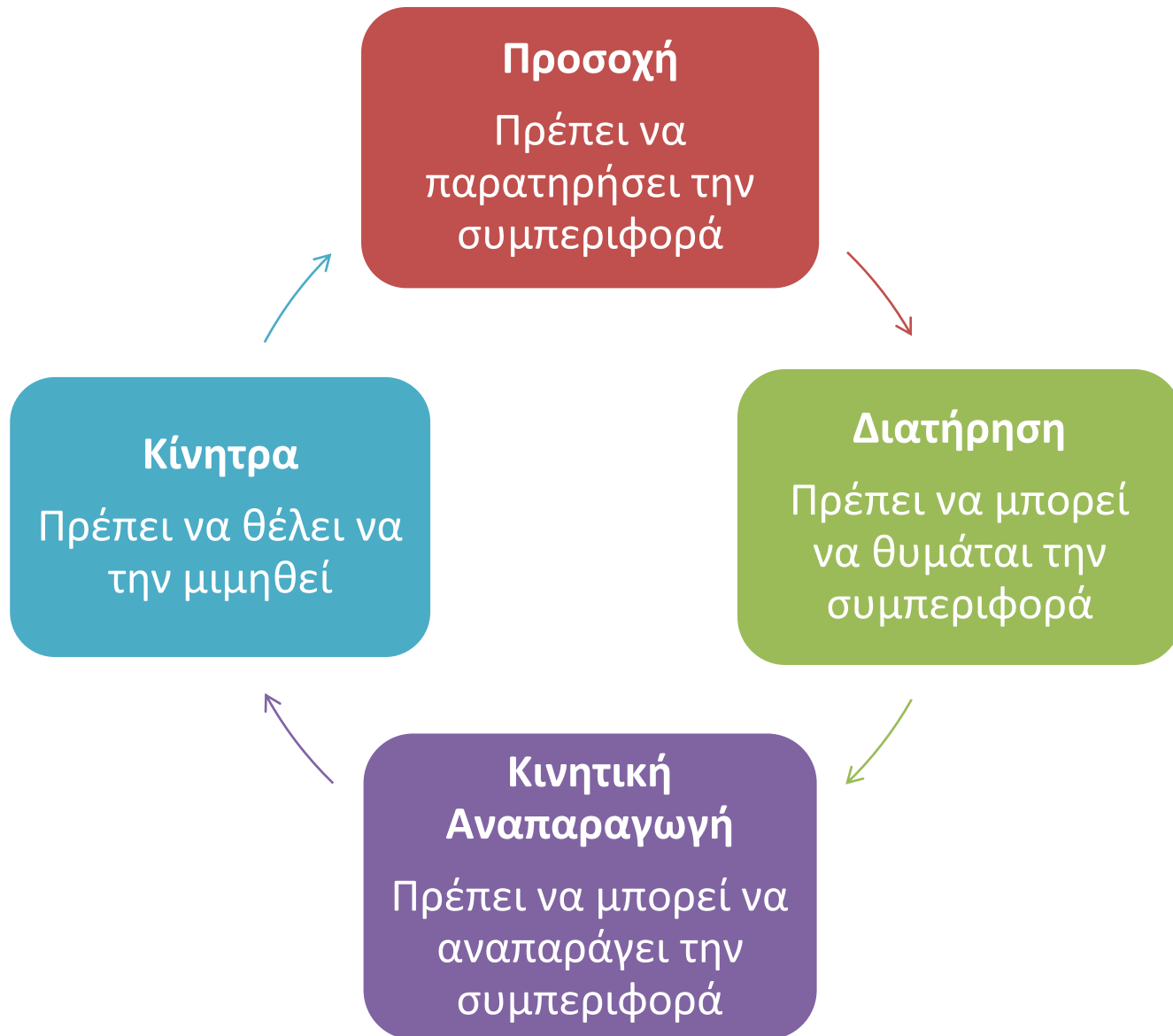
Η θεωρία της κοινωνικής μάθησης αποδίδει μεγάλη **σημασία** στον αμοιβαίο καθορισμό, δηλ στην **αμοιβαία σχέση ανάμεσα στα άτομα και στο περιβάλλον.**

Το άτομο:

- Μαθαίνει μέσω της μίμησης προτύπων συμπεριφοράς άλλων ανθρώπων ή καταστάσεων
- Εδραιώνει τη συμπεριφορά του ανάλογα με τα ερεθίσματα που διδάσκεται από το περιβάλλον
- Συμπεριφέρεται με τρόπο που θα του αποφέρει κοινωνική ανταμοιβή

Θεωρία κοινωνικής μάθησης

(Bandura, 1997)

Στρατηγικές ηθικής ανάπτυξης που βασίστηκαν στη θεωρία της κοινωνικής μάθησης

- Ενίσχυση της συμπεριφοράς (*χρονική αμεσότητα και συχνότητα*)
- Επίδειξη (*επιθυμητής συμπεριφοράς, στοχευμένες προφορικές οδηγίες και άμεση ενίσχυση*)
- Επιβράβευση (*όταν παρουσιάζονται οι επιθυμητές συμπεριφορές*)
- Παρατήρηση (*το άτομο παρατηρεί τι γίνεται στον κοινωνικό του περίγυρο*)
- Κοινωνική σύγκριση (*συγκρίνει συμπεριφορές*)

Προτάσεις προς τον ΚΦΑ

- Δίδαξε ηθική συμπεριφορά χρησιμοποιώντας ειδικές στρατηγικές
- Συμπεριφέρσου ο ίδιος/α δίκαια και αμερόληπτα
- Μη θεωρείς δεδομένο ότι οι μαθητές/τριες γνωρίζουν τι επιτρέπεται και τι όχι
- Δημιούργησε λίστα επιθυμητών συμπεριφορών και επιβράβευσε για' αυτό.
- Ενίσχυσε και επιβράβευσε τη θετική στάση

Η ενίσχυση δίνει πληροφορία στο μαθητή για το αν συμπεριφέρεται σωστά ή όχι, παράλληλα λειτουργεί ως **κίνητρο**.

Προτάσεις προς τον ΚΦΑ

- Ανέθεσε την επίλυση του προβλήματος που ανέκυψε ανάμεσα σε δυο αντιπάλους μαθητές (ταυτόχρονα ας προσπαθούν να βρουν λύση και όσοι δεν αγωνίζονται)
- Δημιούργησε λίστες με τα ονόματα των μαθητών/τριών και πρόσθετε αστεράκια καλής συμπεριφοράς (Δώσε έπαινο στους μαθητές που θα φτάσουν τα 10 π.χ. αστεράκια)
- Τονίστε τις αρνητικές συνέπειες μιας ανάρμοστης συμπεριφοράς, τόσο στο άτομο όσο και στον κοινωνικό περίγυρο ώστε να μη συμβούν)

Ο μαθητής/τρια γνωρίζει τι περιμένει ο διδάσκων, τι θέλει, και προσπαθεί να τον ευχαριστήσει

Ευ αγωνίζεσθαι

Η σωματική άσκηση έπλαθε «ψυχὴν αγαθήν» δηλ. ενάρετη και διαμόρφωνε «καλούς καγαθούς άνδρες»

(Πλατων, Πολιτεία Γ. 403)

Ο όρος χρησιμοποιείται συνήθως για να δηλώσει την **ανάπτυξη των ηθικών και κοινωνικών χαρακτηριστικών μέσα από τα σπορ.**

«..το fair play στον αθλητισμό είναι μια **αρετή** που συμβάλλει στην ώθηση του ανταγωνισμού με βάση τους στόχους και τις **αρχές της ηθικής**»

Shields & Bredemeier (1994)

Το fair play τον 19^ο αιώνα

- Έχει τις ρίζες του στην ιδεολογία των Ευρωπαϊών αριστοκρατών.
- Στις ηθικές αρχές που ακολουθούσαν οι ιππότες του Μεσαίωνα κατά τη συμμετοχή τους στη γκιόστρα και τα τουρναμεντ
- Εξισώθηκε με τον **κώδικα τιμής των ευγενών** της εποχής, και δεν σήμαινε απλά να τηρήσεις τους κανόνες αλλά να **λειτουργείς με ανωτερότητα, αξιοπρέπεια, κοσμιότητα, σεμνότητα και τιμιότητα**

Το fair play στον αθλητισμό

Αποφυγή της νίκης με οποιοδήποτε τρόπο.

Κώδικας τιμής που αναφέρεται στη συμπεριφορά των αντιπάλων μέσα στον αγώνα.

Comission for fair play, (1990)

- Σεβασμός στους κανόνες
- Σεβασμός στους συμπαίκτες και τον αντίπαλο
- Σεβασμός στις επίσημες αρχές και τις αποφάσεις τους (διαιτητών, κριτών)
- Παροχή ίσων ευκαιριών συμμετοχής για όλους
- Διατήρηση ψυχραιμίας και αυτοελέγχου σε όλες τις συνθήκες

Το fair play στον αθλητισμό

Το fair play ενσωματώνει τις ιδέες της αξιοπρέπειας, του σεβασμού προς τους άλλους, της καλής συμπεριφοράς, των ίσων ευκαιριών, της διατήρησης του αυτοελέγχου και της ψυχραιμίας του αθλούμενου κάτω από όλες τις συνθήκες.

Το fair play στηρίζεται σε κανόνες ηθικής:

- Εμπιστοσύνη
- Σεβασμός
- Ευθύνη
- Δικαιοσύνη
- Φροντίδα
- Κοινωνικότητα

Παραδείγματα Fair Play

- **Ολυμπιακοί Αγώνες Βερολίνου, 1936**

Ο Γερμανός πρωταθλητής Λουτς Λογκ δίνει οδηγίες στον έγχρωμο Τζέσε Οουενς λίγο πριν τον τελικό στο μήκος...Αποτέλεσμα; Χάνει πανηγυρικά και δέχεται την κατακραυγή των... «Αρίων» και προσωπικά του Χίτλερ..

- **Αγώνες Στίβου στη Βουδαπέστη, 1984**

Ο Victor Bori συμμετέχει στα 800μ, κι ενώ είναι πρώτος, βλέποντας έναν συναθλητή του να πέφτει και να χτυπάει, σταματάει να τον βοηθήσει. Μοιραία χάνει την πρώτη θέση

- **Εθνικό πρωτάθλημα σκοποβολής της Αργεντινής, 1984**

Ο George Luis Setola ενημερώνει ότι ένα «δεκάρι» που είχε επιτευχθεί δεν επιτεύχθηκε από τον ίδιο. Αν δεν είχε μιλήσει θα είχε βγει πρώτος.

Παραδείγματα Fair Play

- **Τελικός κυπέλλου Ελλάδας 2000**

Στον τελικό του 2000 μεταξύ της ΑΕΚ και του Ιωνικού ο Ντέμης Νικολαΐδης σκόραρε με το χέρι. Ο διαιτητής αρχικά το μέτρησε, αλλά ο Νικολαΐδης έσπευσε να τον ενημερώσει πως σημείωσε το τέρμα με το χέρι

- **Ολυμπιακοί Αγώνες Ρίο 2016**

Κατά τη διάρκεια της δεύτερης προκριματικής σειράς των 5000 μέτρων γυναικών και 4 1/2 γύρους πριν το τέλος της, η Νίκι Χάμπλιν από τη Νέα Ζηλανδία σκόνταψε, η Αμερικανίδα Άμπεϊ Ντ'Αγκοστίνο δεν πρόλαβε να σταματήσει, έπεσε πάνω της και τραυματίστηκε. Η Χάμπλιν σηκώθηκε και ενώ ήταν σε θέση να τερματίσει μόνη της βοήθησε την Αμερικανίδα να σηκωθεί και εκείνη και τη βοήθησε να τερματίσουν μαζί.

Fair play & στόχοι επίτευξης

Προσανατολισμός στο έργο: ενασχόληση με τη δραστηριότητα για τη μάθηση και την προσωπική βελτίωση

Προσανατολισμός στο εγώ: ενασχόληση με τη δραστηριότητα για την επίδειξη ικανότητας και υπεροχής έναντι των άλλων (Nicholls, 1984)

Προσανατολισμός στο έργο

Κοινωνικά αποδεκτές & ηθικές στάσεις & συμπεριφορές

Προσανατολισμός στο εγώ

Αντικοινωνικές και ηθικά μη αποδεκτές συμπεριφορές

Kavussanu, 2006

Fair play & κλίμα παρακίνησης

Οι στόχοι που υιοθετεί ο αθλητής/μαθητής είναι το αποτέλεσμα τόσο προσωπικών (προδιάθεση προσανατολισμού στόχων) όσο και περιστασιακών παραγόντων (κλίμα παρακίνησης)

Οι προπονητές μπορούν να επηρεάσουν τις εμπειρίες των αθλητών και τις συμπεριφορές τους (Williams et al., 2003) **μέσα από το ευρύτερο αθλητικό περιβάλλον** που δημιουργούν στην ομάδα/στο σύλλογό τους.

Κλίμα παρακίνησης: το ψυχολογικό περιβάλλον που δημιουργεί ο προπονητής δίνοντας οδηγίες και ανατροφοδότηση που θα παρακινήσουν τους αθλητές στην προπόνηση ή/και στους αγώνες

(Amnes, 1992)

Fair play & κλίμα παρακίνησης

κλίμα παρακίνησης προσανατολισμένο στη μάθηση: έμφαση στην αξία του καθήκοντος και της μάθησης, στην εκμάθηση των δεξιοτήτων, στην προσπάθεια και στην προσωπική βελτίωση των ικανοτήτων των αθλητών.

κλίμα παρακίνησης προσανατολισμένο στην απόδοση: έμφαση στην ικανότητα έναντι των άλλων, στη σύγκριση και στην επίδειξη ανώτερης ικανότητας

Προσανατολισμένο στη μάθηση Προκοινωνικές στάσεις & συμπεριφορές

Προσανατολισμένο στην απόδοση Αντικοινωνικές στάσεις & συμπεριφορές

Το fair play στη ΦΑ

Η ΦΑ αποτελεί το ιδανικότερο περιβάλλον για κοινωνικο-ηθική ανάπτυξη & για διαμόρφωση του χαρακτήρα

(Shields & Bredemeier, 1995)

- Η ΦΑ αποτελεί ένα μαθησιακό αντικείμενο που κατά καιρούς χρησιμοποιήθηκε για την εισαγωγή, εξάπλωση και εμπέδωση ηθικών αξιών και συμπεριφορών.
- Συμμετέχουν πολύ περισσότερα παιδιά απ' ό,τι στον οργανωμένο αθλητισμό
- Το μάθημα είναι λιγότερο εμπορευματοποιημένο και τυποποιημένο απ' ό,τι τα αθλήματα
- Οι ΚΦΑ μπορούν να μην δίνουν έμφαση στον ανταγωνισμό και την έκβαση του αποτελέσματος

Η συμπεριφορά των μαθητών

Η κοινωνική συμπεριφορά περιγράφεται ως θετική ή αρνητική ανάλογα με το εάν κάποιος με τη συμπεριφορά του επιδιώκει να βοηθήσει ή να βλάψει τον άλλον (Eisenberg & Mussen, 1989)

Οι μαθητές μπορούν να εμφανίζουν

- **προκοινωνική συμπεριφορά** (πράξεις αλληλοβοήθειας, συνεργασίας, αλtruισμού, συμπαράστασης, θετική παρότρυνση, ενδιαφέρον για τους συμμαθητές),
- **αντικοινωνική συμπεριφορά** (πράξεις που έχουν στόχο τη διάσπαση της συνοχής και του ομαλού κλίματος στην τάξη, πράξεις βίας (λεκτικής, σωματικής), συμπεριφορές εγωιστικές, επίδειξη αρχηγικής δύναμης, αλλά ακόμη και συμπεριφορές απομόνωσης)

Η ηθική συμπεριφορά κάθε μαθητή/τριας στο μάθημα της ΦΑ επηρεάζεται από τις προσωπικές ηθικές αρχές και αξίες του, αλλά και από τις ηθικές αξίες και αρχές που αντιλαμβάνεται ότι έχουν οι συμμαθητές και ο/η ΚΦΑ (Shields & Bredemeier, 1995, 1996)

- **Σεβασμό στους κανόνες** του μαθήματος (υπεύθυνη και ενεργητική συμμετοχή σύμφωνα με τις υποδείξεις του/της ΚΦΑ)
- **Σεβασμό στους άλλους** (απουσία βλαπτικής και προσβλητικής συμπεριφοράς)
- **Παροχή ίσων ευκαιριών συμμετοχής** (συνεργασία και αλληλοβοήθεια, υποστήριξη, επιβράβευση και ενθάρρυνση συμμαθητών).

(Siedentop, 2004)

Ο αθλητισμός και η ΦΑ δεν έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν τον ηθικό χαρακτήρα εάν δεν λειτουργήσουν παράλληλα καλοσχεδιασμένα προγράμματα παρέμβασης ΦΑ από εκπαιδευμένους διδάσκοντες, καθώς η ανάπτυξη του ηθικού χαρακτήρα δεν είναι μια αυτόματη διαδικασία (Διγγελίδης, 2006)

Σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη και προαγωγή του τίμιου παιχνιδιού συντελούν οι στρατηγικές διδασκαλίας που εφαρμόζονται

Στρατηγικές ανάπτυξης της ηθικής συμπεριφοράς

- Δημιουργία καταστάσεων με ηθικά διλήμματα στα παιδιά και παρότρυνση να τα επιλύσουν μόνο τους
- Διάλογος σχετικά με ηθικά ζητήματα που προκύπτουν
- Αναγνώριση ηθικών ισορροπιών

Στρατηγικές παρέμβασης

- **Συνεργασία** (αμοιβαίο στυλ διδασκαλίας, εξάσκηση σε μικρές ομάδες)
- **Παροχή ίσων ευκαιριών** συμμετοχής για όλους/ες (τροποποίηση των κανονισμών, ενίσχυση του ρόλου του καθενός/καθεμίας, καταγραφή συμμετοχής στο παιχνίδι)
- **Σεβασμός στους κανόνες** (έμφαση στη συμμετοχή και όχι στον ανταγωνισμό, δραστηριότητες οι οποίες καταλήγουν σε κρίση για την αναγκαιότητα ύπαρξης και τήρησης των κανόνων)
- Χρήση καρτών για έντιμη και ανέντιμη συμπεριφορά

Ευρήματα

Εφαρμόστηκε πρόγραμμα παρέμβασης (διάρκεια 7 μήνες) σε μαθητές 4^{ης}, 5^{ης}, και 6^{ης} τάξης δημοτικού σχολείου που επικεντρωνόταν στην ανάπτυξη συμπεριφορών που βασίζονται στα ιδεώδη του δίκαιου παιχνιδιού. Διαπιστώθηκε ότι οι μαθητές που διδάχθηκαν το μάθημα της ΦΑ με ειδικές στρατηγικές και προσανατολισμούς παρουσίασαν υψηλότερα σκορ σε στοιχεία ηθικής ανάπτυξης και τίμιου παιχνιδιού σε σύγκριση με τους μαθητές που διδάχθηκαν με τον παραδοσιακό τρόπο (Gibbons, Ebbeck & Weiss (1995))

Στα πλαίσια του προγράμματος της Ολυμπιακής Παιδείας εφαρμόστηκε παρεμβατικό πρόγραμμα 12 εβδομάδων. Συμμετείχαν 126 μαθητές/τριες 5^{ης} τάξης. Η πειραματική ομάδα παρακολουθούσε ειδικά σχεδιασμένα μαθήματα με στόχο την ανάπτυξη του τίμιου παιχνιδιού. Η ομάδα ελέγχου παρακολουθούσε το τυπικό πρόγραμμα της Ολυμπιακής παιδείας. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι το πρόγραμμα ήταν αποτελεσματικό ως προς την ανάπτυξη του τίμιου παιχνιδιού (Hassandra et al. (2007))

Ο/Η ΚΦΑ είναι σημαντικό να ...

- Εξηγεί την επιθυμητή συμπεριφοράς π.χ. το θεμιτό από το αθέμιτο.
- Επισημάνει την επιθυμητή συμπεριφοράς ανά μάθημα με χρήση πόστερ.
- Δίνει ευκαιρίες ανάπτυξης αυτών των συμπεριφορών.
- Διευκολύνει την κατανόηση αυτών των συμπεριφορών με χρήση παραδειγμάτων.
- Παρέχει ανατροφοδότηση
- Κρατάει τα παιδιά συγκεντρωμένα κατά το κλείσιμο της ώρας.

Ο/Η ΚΦΑ είναι σημαντικό να..

- Αποφεύγει τη σύγκριση και να επαινεί την προσωπική βελτίωση.
- Καλλιεργεί ένα κλίμα παρακίνησης που είναι προσανατολισμένο στη μάθηση και όχι στο εγώ
- Προσπαθεί να είναι δίκαιος και σταθερός στις αποφάσεις του.
- Υποστηρίζει και ενισχύει την αυτοεκτίμηση κάθε μαθητή.
- Χρησιμοποιεί επαίνους προσπάθειας και επαίνους συμπεριφοράς
- Ξεκαθαρίζει ποιες συμπεριφορές είναι βοηθητικές και ποιες δημιουργούν αρνητικά συναισθήματα

Είστε ΚΦΑ σε ένα τμήμα της Δ' τάξης του Δημοτικού σχολείου. Προτείνετε δυο δραστηριότητες που να προωθούν το τίμιο παιχνίδι για τους μαθητές σας.

- Στόχοι
- Εξοπλισμός
- Διαδικασία